

Asia: VN/23385/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain 5 luvun 34 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:n muuttamisesta

Pyydämme lausuntoanne yleisesti esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Puolustusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi poliisilain 5 luvun 34 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:n muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt puolustusministeriön lausuntoa otsikon asiasta. Lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poliisilaissa ja pakkokeinolaissa yksinomaan tietoverkossa tapahtuvan peitetoiminnan laajentamisesta niin, että sääntely on kaikkien rikostorjuntaviranomaisten osalta mahdollisimman yhdenmukainen. Hankkeen tavoitteena on osaltaan parantaa rikostorjunnan tilaa ja varmistaa, että salaisia tiedonhankintakeinoja ja salaisia pakkokeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on tältä osin mahdollisimman samansisältöistä.

Hallintovaliokunta on rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muutoksen yhteydessä (HaVM 1/2024 vp– HE 107/2023 vp) pitänyt perusteltuna, että salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on tältä osin mahdollisimman samansisältöistä. Valiokunta on myös todennut, että esitutkintaviranomaisten käytössä olevien tiedonhankintakeinojen yhdenmukainen sääntely on keskeistä toimivan viranomaisyhteistyön näkökulmasta.

Puolustusministeriö katsoo, että esitetyt lisäykset pakkokeino- ja poliisilakiin yksinomaan tietoverkossa tapahtuvan peitetoiminnan laajentamisesta selkeyttävät voimassa olevaa lainsäädäntöä. Muutosta pidetään tarpeellisena. Puolustusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaisen poliisilain ja pakkokeinolain uudistamisen myötä yksinomaan tietoverkossa tapahtuvan peitetoiminnan laajentamisen sääntely ei olisi samansisältöistä kaikkien rikostorjuntaviranomaisten osalta.

Uudistettu sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettu laki (89/2025) tulee voimaan 1.12.2025. Lain 93 §:n 1 momentin mukaan Pääesikunnan tehtävänä on sotilaallisen maanpuolustuksen alalla havaita, estää ja paljastaa laitonta sotilaallista tiedustelutoimintaa sekä sellaisia rikoksia, jotka voivat muutoin uhata maanpuolustusta, valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta.

Lain 140 §:n 4 momentin mukaan Pääesikunnan 93 §:ssä tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä hoitavalla viranomaisella on oikeus kohdistaa rikoksen estämiseksi henkilöön peitetoimintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän sellaiseen rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskeva säännös tällä hetkellä vastaa poliisilain vastaavaa säännöstä.

Peitetoiminnan laajentamisesta säädetään uuden sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 145 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan, jos peitetoiminnan aikana ilmenee, että voidaan perustellusti olettaa peitetoiminnan kohteena olevan henkilön syyllistyvän sen käyttämisen perusteena olevan rikoksen lisäksi siihen välittömästi liittyvään muuhun 140 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen, jonka estämiseksi on välittömästi tehtävä peitetoimintaa, peitetoimintaa suorittava Pääesikunnan 93 §:ssä tarkoitettuja rikostorjuntatehtäviä hoitava virkamies saa laajentaa peitetoiminnan koskemaan myös tämän rikoksen estämistä. Peitetoiminnan laajentaminen on kuitenkin saatettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tiedonhankinnan aloittamisesta peitetoiminnasta päättäneen virkamiehen ratkaistavaksi. Toisen momentin mukaan, jos peitetoiminnan aikana ilmenee, että voidaan perustellusti olettaa muun kuin peitetoiminnan kohteena olevan henkilön syyllistyvän 140 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen, jonka estämiseksi häneen on välittömästi kohdennettava peitetoimintaa, peitetoimintaa suorittava virkamies saa laajentaa peitetoiminnan koskemaan myös mainittua henkilöä. Peitetoiminnan laajentaminen on kuitenkin saatettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tiedonhankinnan aloittamisesta peitetoiminnasta päättäneen virkamiehen ratkaistavaksi.

Yksinomaan tietoverkossa tapahtuvan peitetoiminnan laajentamisesta ei säädetä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetussa laissa. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetuksi laiksi johtaneen hallituksen esityksen (HE82/2023) 145 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu, että vastaava mitä säädettäisiin peitetoiminnan laajentamisen osalta, koskisi myös yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan laajentamista.

Näin ollen uudistettu sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettu laki poikkeaa kyseisen tiedonhankintakeinon osalta muiden rikostorjuntaviranomaisten vastaavista sääntelyistä. Uuteen lakiin on lisätty sääntelyä Puolustusvoimien ja muiden viranomaisten välillä tehtävästä yhteistoiminnasta. Tämäkin huomioon ottaen olisi perusteltua tässä yhteydessä säätää

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin yksinomaisesti tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan laajentamisesta. Puolustusministeriö pitää tarpeellisena, että säädöspohja on yhdenmukainen tältäkin osin kaikkien rikostorjuntaviranomaisten osalta.

Puolustusministeriö esittää sisäministeriölle, että muutokset sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin sisällytetään nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen liitelaitiksi. Puolustusministeriö voi erikseen toimittaa säännösehdotukset yksityiskohtaisine perusteluineen sisäministeriölle.

Nyholm Hanna
Puolustusministeriö

Vesikivi Otto
Puolustusministeriö

Lausunto

10.10.2025

Asia: VN/23385/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain 5 luvun 34 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:n muuttamisesta

Pyydämme lausuntoanne yleisesti esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain 5 luvun 34 §:ää ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:ää peitetoiminnan laajentamisesta niin, että poliisilla olisi oikeus laajentaa yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa sellaisten rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi, joiden perusteella poliisilla on muutoinkin oikeus käyttää yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa. Tavoitteena on varmistaa, että salaisia tiedonhankintakeinoja ja salaisia pakkokeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on tältä osin mahdollisimman samansisältöistä.

Esityksestä on toistaiseksi osin vaikea saada käsitystä siitä, mitkä ovat sen tosiasialliset vaikutukset. Esityksessä on todettu, että sillä ei tule olemaan merkittäviä vaikutuksia. Toisaalta asian taustassa on kuvattu aiemmin edustakuntakäsittelyn yhteydessä hallintovaliokunnan saamasta selvityksestä ilmenneen, että poliisilla ei ole oikeutta ehdotetun tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan laajentamiseen, kun kyseessä on törkeä laittoman maahantulon järjestäminen. Esityksessä olisi syytä kuvata esimerkiksi sitä, vastaako nyt ehdotettavat muutokset tähän asian taustaksi kuvattuun seikkaan, vai mitkä ovat esitykset vaikutukset nykytilaan. Jatkovalmistelussa olisikin yhä syytä pohtia, millä tavoin esityksen vaikutuksia siinä kuvataan. Tämä on erityisen keskeistä sikäläkin, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota siihen, että pakkokeinojen ja esitutkinnan sääntelylle on ollut ominaista kehitys, jossa toimivaltuuksia lisätään tai niitä laajennetaan vähittäin. Lainmuutoksilla toteutettavat toimivallan laajennukset voivat sinänsä olla vähäisiä, kuten tässäkin esitetään, mutta välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon myös jo aiemmin säädetyt valtuudet. Vähäinenkin laajennus toimivaltuuteen, jonka perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausunnossa arvioinut olevan valtiosääntöoikeudellisesti moitteeton, voi antaa aiheutta muuttaa välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointia (ks. esim. PeVL 98/2022 vp, s. 2; PeVL 99/2022 vp, s. 2). Jotta tällainen arvio voidaan asianmukaisesti toteuttaa, myös vähäisenä pidettäviä toimivaltuuksien lisäyksiä tulee arvioida suhteessa olemassa olevien toimivaltuuksien muodostamaan kokonaisuuteen. Lisäksi jotta toimivaltuuden lisäys ylipäättään voidaan

karakterisoida vähäiseksi, tulee sen merkitystä kuvata perusteellisesti. Jotain merkitystä on toki silläkin, jos vastaavia toimivaltuuksia on jo toisaalla, ja koko lainsäädäntöhankkeen keskeinen tarkoitus on yhdenmukaistaa kyseiset toimivaltuudet. Edellä todetusta johtuen tällainenkaan muutos ei ole kuitenkaan yksinomaan tekninen.

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa luvussa on käyty läpi asiassa merkityksellisiä ihmis- ja perusoikeusvelvoitteita sekä perustuslakivaliokunnan aiempia lausuntoja ja muun ohella perusoikeuksien rajoitusperusteita. Jatkovalmistelussa kyseistä lukua on vielä täydennettävä, sillä asiassa tehtävä varsinainen oikeudellinen arviointi siinä puuttuu. Yksinomaan perustuslain pykälien ja muiden oikeuslähteiden mainitseminen ei ole riittävää, vaan esityksessä on myös kerrottava, millä perusteilla ehdotettavien säännösten katsotaan olevan sopuinnussa näihin nähden. Havaintonani myös se, että esityksessä mainitun PeVL 99/2023 vp sijaan tarkoitus lienee viitata lausuntoon PeVL 99/2022 vp.

Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, että samanaikaisesti on vireillä useita lainsäädäntöhankkeita, jotka merkitsevät suunnitellusti poliisilakiin tehtäviä muutoksia. Hyvään lainvalmisteluun kuuluisi hankkeiden mahdollisimman selkeä yhteennivominen ja vähintäänkin selostaminen erillisissä hallituksen esityksissä. Tämä on tarpeen myös vaikutusarvioiden tekemiseksi. Kuten luonnoksessa todetaan, erillisten esitysten käsittely täytyy sovittaa yhteen eduskunnassa, mutta sen materiaaliseksi mahdollistamiseksi hankkeita tulisi hallituksen esityksissä pyrkiä kuvaamaan paremmin. Valmistelun yhteydessä voi olla myös tarpeen harkita hankkeiden suoranaista yhdistämistä.

Oikeuskansleri Janne Salminen

Esittelijäneuvos Juho Lehtimäki

Lehtimäki Juho
Oikeuskanslerinvirasto - Oikeuskansleri